

Dobrovolnictví je IN

metodika vedení výukového programu
pro studenty středních škol

Ministerstvo životního prostředí

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Tento projekt je spolufinancován
Státním fondem životního prostředí ČR
na základě rozhodnutí ministra životního prostředí.
www.mzp.cz www.sfzp.cz

Anotace

Dvouhodinový výukový program zaměřený na výchovu mládeže k dobrovolnictví seznamující studenty středních škol s možnostmi a významem vlastní občanské aktivity v této oblasti.

Program využívá neformální vzdělávací metody.

Komu je program určen:

- Studenti středních škol (vč. víceletých gymnázií) ve věkovém rozmezí cca 13–22 let.
- Program je určen pro realizaci ve školní třídě, ideálně pro skupinu 12–26 studentů, lze jej úspěšně realizovat i v mimoškolním prostředí v rámci volnočasových aktivit mládeže (např. ve skautských oddílech, zájmových kroužcích či v rámci výměn mládeže).

Pomůcky:

- Prezentace, promítací technika
- Lano nebo provázek (cca 3 m)
- Papíry a tužky
- Velká tabule/flipchart s papíry
- Lístečky s pojmy (rozstříhané)

Rozsah programu:

- Program je sestaven jako dvouhodinový. Je možné jej podle možností a zájmu kombinovat s dalšími moduly Biodiverzita u nás i ve světě, Stromy pro život.
- Velmi vhodné je využití programu jako úvodní aktivity pro terénní program s praktickými ukázkami dobrovolnické činnosti Být dobrovolníkem.

Lektorský tým:

- Program je veden dvěma lektory, případně lektorem a jeho asistentem. Alespoň jeden z nich by měl mít adekvátní pedagogické vzdělání v oblasti neformální pedagogiky a EVVO.
- Program přináší lepší výsledky, když jsou lektori věkově blízcí studentům (cca do 30 let) a mají v oblasti dobrovolnictví pro přírodu osobní zkušenosti. Studenti se s takovými vzory lépe identifikují a jejich osobní motivace k občanským aktivitám je výraznější.

Průřezová témata

Klíčové kompetence

Výchova k sociálním dovednostem/Občan v demokratické společnosti

- studenti poznávají dobrovolnictví jako nástroj občanské angažovanosti a možnost efektivní pomoci při řešení specifických nejen environmentálních problémů
- studenti vnímají dobrovolnictví jako užitečný a solidární prvek občanské společnosti

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech/Multikulturní výchova

- studenti se seznamují s možnostmi mezinárodního dobrovolnictví pro přírodu, jeho přínosy pro mezikulturní porozumění a zmírnění předsudků

Člověk a svět práce

- studenti objevují potenciál dobrovolnictví ve vztahu k rozvoji jejich klíčových kompetencí i zlepšení možností na trhu práce
- studenti zlepšují komunikační dovednosti a rozvíjejí vyjadřovací schopnosti

Environmentální výchova

- studenti identifikují environmentální problémy v jejich bezprostředním okolí a zamýšlejí se nad možnostmi dobrovolnické aktivity veřejnosti při jejich řešení
- studenti znají konkrétní příklady dobrovolnické práce v oblasti OŽP

Kompetence k učení:

- student uvádí věci do souvislostí, kriticky hodnotí nové informace a vyvozuje závěry pro budoucí využití

Kompetence k řešení problémů:

- student identifikuje konkrétní problém a v týmu navrhuje specifické možnosti jeho řešení

Kompetence komunikativní:

- student naslouchá, účinně se zapojuje do diskuse/brainstormingu, uceleně prezentuje své názory a postoje, argumentuje v diskusi

Kompetence sociálně personální:

- student komunikuje v menších i větších skupinách, podílí se na týmové atmosféře a aktivně hledá kompromis

Kompetence občanské:

- student chápe význam ochrany přírody a krajiny na úrovni jednotlivých občanů i v globálním měřítku, respektuje odlišné názory ve skupině

Kompetence pracovní:

- student chápe význam dobrovolnické práce v praktické rovině a její možnosti s ohledem na své budoucí uplatnění

Kompetence k trávení volného času:

- student je motivován k aktivnímu dobrovolnictví a využití svého volného času ve prospěch přírody a krajiny

Úvod

Představení lektorů a studentů, sjednání základních pravidel pro úspěšnou spolupráci.

Délka cca 10 minut.

- Velmi stručně uvedeme program nadcházejících dvou hodin. Není třeba seznamovat studenty s konkrétním harmonogramem, ale spíše s metodami, s nimiž se setkají.

V následujících dvou hodinách bude hodně pohybu, využijeme doslova celou třídu. Budeme společně objevovat a vzájemně se inspirovat. Pracovat budeme v týmu i každý sám. Náš hlavní hrdina bude dobrovolník v přírodě a pro přírodu. Nečekejte tedy výklad u tabule. Kolik se toho dnes dozvíme, bude záležet hlavně na vás.

Hlavní pravidla, na něž bychom neměli zapomenout:

- naslouchám druhému, i když s ním zrovna nesouhlasím
- diskutuji, argumentuji, ale nekřičím
- nerozumím-li, ptám se hned
- zajímá-li mě nějaká podrobnost, ptám se hned
- tykáme si – zejména, pokud jsou lektori skupině věkově blízcí
- potřebuji pauzu – udělám si ji, nezapomínám ale, že i já jsem v programu důležitý a tým se beze mě neobejde
- pomůžu a poradím, když to dokážu
- dávám pozor na sebe i druhé, pohybuji se bezpečně

- Stručně se studentům představíme. Vypíchneme zejména své zájmy a zkušenosti týkající se dobrovolnických aktivit a neformálního vzdělávání v přírodě. Nezahlcujeme studenty podrobnostmi z životopisů, ale zmiňujeme zajímavosti, díky nimž se s námi mohou studenti lépe identifikovat.
- Vyzveme ke krátkému představení také studenty. Cílem není zapamatovat si ihned všechna jména, ale spíše poznat skupinu a její dynamiku. Kromě jména tedy požádáme i o nějakou zajímavost či charakteristiku (max.1 věta).

Ahoj, jmenuji se Katka a jsem z Hnutí Brontosaurus. Žiju, pracuju a dobrovolničím v Brně. Mám ráda hlavně cestování s přáteli, hudbu a přírodu. Dnes bych se s vámi ráda podělila o svoje zkušenosti a zážitky, které dobrovolnictví přináší.

Já jsem Věra a když si něco vezmu do hlavy, tak to dokážu!

Nastavení pravidel spolupráce:

- Před začátkem samotného programu ještě uděláme krátký brainstorming na téma pravidel pro spolupráci. Navrhovaná pravidla zapisujeme na tabuli. Ta, s nimiž následně souhlasí většina skupiny, zakroužkujeme. Můžeme na ně pak efektivně odkazovat během programu.

Brainstorming (z anglického „brain“ a „storm“) je něco jako burza nápadů. Nejde přitom o kvalitu, ale o kvantitu – množství nápadů. Každý může říct jakýkoliv nápad, nikdo nehodnotí a nekritizuje.

Evokace

Zjišťujeme, jaké je povědomí studentů o dobrovolnictví.

Podporujeme schopnost krátké a výstižné prezentace vlastního názoru.

Délka cca 15 minut.

Příprava:

- Rozdělíme třídu za pomoci provázku/lana na dvě poloviny (ideálně vytvoříme uprostřed volný prostor odsunutím lavic). Studenty shromáždíme uprostřed třídy.
- Promítneme první a druhý slide prezentace, postupně v rámci hry promítáme slidy s tvrzeními týkajícími se dobrovolnictví a dobrovolníků.

Tipy:

- Je vhodné si ke každé otázce vždy zapsat počet studentů v polích „ANO“ a „NE“. Získané počty pak můžeme porovnat s odpověďmi na stejné otázky v rámci reflexe v závěru programu a využít tato data k efektivnějšímu sledování vývoje postojů a názorů v rámci skupiny.
- Je dobré ke zdůvodnění vždy vyzvat zástupce z různých částí názorového spektra, zejména pokud jsou názory (ANO/NE) ve skupině výrazně odlišné.

Já a dobrovolnictví:

- Studenti na plátně uvidí vždy jedno tvrzení týkající se dobrovolnictví nebo dobrovolníků. Jejich úkolem bude přemístit se po třídě vždy v závislosti na tom, zda s tvrzením souhlasí či nesouhlasí. Provaz uprostřed přitom odděluje část třídy reprezentující „ANO“ od té reprezentující „NE“.
- Odpovědi můžeme „škálovat“ – směrem od lana ke stěně od „spíše ano/ne“ po „určitě ano/ne“.
- Po každé otázce vyzveme 1-2 studenty, aby svůj názor zdůvodnili. Zdůvodnění by mělo být krátké, vycházející pouze z názoru/postoje, který student aktuálně zastává.
- Ve hře neexistují správné odpovědi, sledujeme povědomí a postoje studentů k fenoménu dobrovolnictví.
- Je vhodné diskusi nad jednotlivými vyjádřeními omezit na minimum. Vyzveme spíše k zamyšlení: „Jsem na tom já sám taky tak, nebo mám jiný názor?“
- Ujistíme studenty, že k otázkám se vrátíme ještě jednou v rámci reflexe celého programu a bude zde prostor pro debatu.

Uvědomění I.

Ve dvojicích a v celé skupině hledáme spolu se studenty odpovědi na základní otázky kolem dobrovolnictví. Týmovou práci nacházíme vlastní definici fenoménu dobrovolnictví.

Délka cca 25 minut.

Příprava:

- Rozdělíme studenty do dvojic a vybavíme je papíry (nejméně 5xA4 pro dvojici) a tužkami.
- Připravíme velkou tabuli, lépe ale flipchart s 5 papíry pro společné zapisování odpovědí

Tipy:

- Flipchartové papíry se souhrnem informací od dobrovolnictví, dobrovolnicích a jejich zájmových oblastech můžeme nechat ve škole pedagogům pro další práci.
- Pracujeme-li s větší skupinou studentů (24 a více), můžeme pro urychlení rozdělit studenty do čtveřic namísto dvojic.
- Doplnujeme odpovědi a definice studentů také o vlastní osobní zkušenosti s dobrovolnictvím.
- Zeptáme se, je-li ve skupině studentů již aktivní dobrovolník. Pokud ano, vyzveme jej, aby sdílel své zkušenosti související s přínosy a jeho motivací.

Otázky a odpovědi:

- Studenti ve dvojicích hledají stručné a výstižné odpovědi na otázky týkající se dobrovolnictví a dobrovolníků. Otázky promítáme na plátno, klademe je postupně.
- Na každou otázku necháme studentům cca 3 minuty na zapsání odpovědí (1 otázka = 1 papír). Po uplynutí času prezentují dvojice své odpovědi, nejzajímavější a nejvýstižnější zapisujeme stručně na flipchart.
- Souhrn poté promítneme v prezentaci, informace získané prací studentů mohou být v mnoha ohledech zajímavější a konkrétnější, informací z prezentace ji pouze doplňujeme a krátce rekapitulujeme.
- Výstupem této aktivity nemá být naprosto vyčerpávající definice dobrovolnictví, ale popis tohoto fenoménu tak, jak jej vnímá konkrétní skupina, s níž pracujeme.
- V takto získaném „obecném“ přehledu akcentujeme zvláště informace o dobrovolnictví v ochraně životního prostředí. Této oblasti dobrovolnické činnosti se budeme věnovat podrobněji v další části programu.

Uvědomění II.

Navazující „herní“ aktivita zaměřující se na specifika dobrovolnické činnosti v oblasti ochrany přírody a krajiny. Zjišťujeme, co všechno s dobrovolnictvím v oblasti OŽP souvisí a jakých různých činností se dobrovolníci v přírodě účastní.

Délka cca 20 minut.

Příprava:

- Každému studentovi rozdáme dvě kartičky s pojmy vztahujícími se k dobrovolnictví pro přírodu. Na kartičkách je kromě samotného názvu také určen způsob, jak jej musí majitel kartičky ztvárnit.
- Studenty rozdělíme do dvojic, případně větších skupin. Během hry nemusejí studenti sedět, mohou využít volný prostor např. pro pantomimu.
- Na flipchart během hry nachystáme 9 polí s názvy okruhů dobrovolnických činností, kterými se můžeme v OŽP zabývat (viz str. 14). Připravíme lepicí gumu na přiřazení kartiček do polí.

Tipy:

- Většina kartiček může být zařazena v několika oblastech. Najdeme-li takovou při hodnocení, zmíníme to a jednotlivé souvislosti objasníme.
- Při vyšším počtu studentů použijeme více kartiček, ty se mohou opakovat.
- Flipchartový list s tipy na konkrétní dobrovolnické akce pro přírodu v místě školy ponecháme studentům/pedagogům jako inspiraci pro další práci.

Hádací hra:

- Studenti mají ve dvojicích, případně ve větších skupinách, za úkol ztvárnit slovo, které mají uvedeno na své kartičce. Ztvárňují jej pantomimicky, kresbou nebo slovně (bez použití kořene slova na kartičce). Ostatní ve skupině slovo hádají.
- Na uhodnutí co největšího počtu kartiček mají 4 minuty. Po jejich uplynutí hru zastavíme a vyhodnotíme nejúspěšnější řešitele (ty, kteří uhodli všechny kartičky).
- Všechna slova na kartičkách se týkají přírody a její ochrany. Všechna také patří k různým aktivitám jichž mohou být dobrovolníci v oblasti OŽP součástí.
- Vyzveme studenty, aby se pokusili zařadit své kartičky do oblasti aktivit, kde se s nimi můžeme setkat. Kartičky studenti nalepí na flipchart lepicí gumou.
- Krátce diskutujeme o příslušnosti jednotlivých slov do konkrétních oblastí. Cílem není najít jedno správné řešení, ale poukázat na rozmanitost dobrovolnických činností v oblasti OŽP.

Mají všechna ta slova něco společného?

Myslíte, že se všechna nějak týkají dobrovolnictví?

Dobrovolnictví u nás doma:

- Na předchozí aktivitu navážeme rozšiřujícím úkolem pro dvojice/větší skupiny studentů. Položíme jim otázku týkající se lokálních benefitů dobrovolnictví:
- Necháme studentům cca 5 minut na krátké zamyšlení, diskusi a případně zapsání informací. Po uplynutí času představí studenti svá zjištění skupině. Zajímavé nápady a možnosti zapisujeme na flipchart s poli – okruhy dobrovolnické činnosti (z něj můžeme kartičky předem odlepit).
- Alespoň 5 minut vyhradíme pro diskusi nad nápady studentů a konkrétními praktickými tipy, jak s dobrovolnictvím na lokální úrovni začít. Můžeme krátce zmínit své vlastní začátky s dobrovolnictvím případně poukázat na některé ukázky dobré praxe.
- Krátce zmíníme i dobrovolnické činnosti, s nimiž se v místě nesetkáme, ale které mají v ČR také své opodstatnění.

Byla by některá z těchto dobrovolnických činností prospěšná přímo ve vašem městě nebo v jeho okolí? Kde konkrétně a jak? Děje se tu už něco takového?

Reflexe

Vrátíme se k úvodní hře „Já a dobrovolnictví“. Zahrajeme si ji nyní znovu a rekapitulujeme při tom nové poznatky a zajímavosti předchozí fáze programu.

Délka cca 15 minut.

Příprava:

- Opět rozdělíme třídu za pomoci provázku/lana na dvě poloviny (ideálně vytvoříme uprostřed volný prostor odsunutím lavic). Studenty shromáždíme uprostřed třídy.
- Vrátíme se zpět na začátek prezentace, promítneme první a druhý slide a postupně v rámci hry opět promítáme slidy s tvrzeními týkajícími se dobrovolnictví a dobrovolníků.

Dobrovolník může pomáhat i v národních parcích a CHKO.

Dobrovolníci pracují na přírodních lokalitách pouze v létě.

Do oblastí výskytu rysů a vlků dobrovolníci vstupovat nesmějí.

Čištění tůní se provádí mimo období rozmnožování obojživelníků.

Ruční kosení luk pomáhá šíření chráněných druhů rostlin.

Já a dobrovolnictví podruhé:

- Hru hrajeme stejným způsobem, jako v rámci evokace.
- U každého tvrzení se nyní zastavíme delší čas. Diskutujeme se studenty, rekapitulujeme zásadní poznatky z programu.
- Reflexe po každém tvrzení by měla být nejprve individuální (v tichosti pro sebe), poté společná v rámci skupiny.
- Prostřednictvím hry sledujeme především posun názorů a postojů studentů. Ani teď neexistují správné odpovědi, můžeme ale vybědnout k diskusi a argumentaci v rámci skupiny.
- Pokud jsme zapisovali počty odpovědí ANO/NE v rámci evokace, porovnáváme a se zajímavými zjištěními z tohoto srovnání se podělíme se studenty.

Změnili jste názor oproti úvodu programu? Co vás k tomu vedlo?

Která dobrovolnická činnost pro přírodu by vás lákala nejvíce?

Tipy:

- Máte-li dostatek času, přidejte do hry i další tvrzení, která podpoří ukotvení specifických přírodovědných znalostí a zvýší motivaci k zapojení do dobrovolnictví pro přírodu:

Závěr

Představíme studentům Hnutí Brontosaurus a některé konkrétní možnosti dobrovolnické činnosti, do níž se mohou studenti zapojit.

Délka cca 5 minut.

Příprava:

- Promítneme závěrečný slide prezentace představující činnost Hnutí Brontosaurus a jeho dobrovolnické akce pro mládež.

Tipy:

- Je dobré mít k dispozici, nejlépe pak k rozdeji, informační a propagační materiály s pozvánkami na konkrétní dobrovolnické akce a s užitečnými kontakty (web, FB). Je-li to možné, volíme zejména nabídku lokálních aktivit, které mohou být studentům bližší a pro jejich první kontakt s dobrovolnictvím vhodnější.
- Studenty k dotazům vybízíme již v průběhu programu. I přesto necháme v závěru dostatečný prostor pro dotazy a nabídneme aktivně i možnost ptát se dál např. prostřednictvím FB kontaktů na lektory.
- Alespoň krátce zmíníme také možnosti, jaké dobrovolnictví nabízí v zahraničí (např. Evropská dobrovolnická služba, dobrovolnické projekty organizace v Indii, Srbsku či na Ukrajině).

- Prezentujeme studentům krátce spolek Hnutí Brontosaurus. Organizace působí celorepublikově, proto můžeme přidat i informaci o nejbližším Základním článku – pobočném spolku a jeho aktivitách.

Hnutí Brontosaurus

nezisková organizace, jejíž práce je vidět.

Jsme spolek převážně mladých lidí do 26 let, kterým není lhostejný svět, ve kterém žijí. Propojujeme smysluplnou práci pro přírodu, památky i lidi s netradičními zážitky a zábavou, a to již více než 40 let.

www.brontosaurus.cz

- V závěru necháme ještě alespoň několik minut prostor pro dotazy.
- Poskytneme studentům kontakty, kde se mohou v případě zájmu dále ptát nebo kde najdou další potřebné informace a rozloučíme se.

Harmonogram programu

- V průběhu celého programu průběžně promítáme slidy připravené prezentace. Jednotlivé bloky jsou od sebe odděleny vždy krátkým videem, které lze využít jako vhodný předěl, pokud to dynamika skupiny vyžaduje.

	délka	pomůcky
Úvod	10 minut	flipchart
Evokace	15 minut	provázek/lano cca 3 m
Uvědomění I.	25 minut	papíry A4 (5ks do dvojice), psací potřeby, flipchart s 5 papíry
přestávka	10 minut	
Uvědomění II.	20 minut	kartičky pro Hádací hru (2 ks pro studenta), flipchartový papír s 9 popsányými poli, lepicí guma
Reflexe	15 minut	provázek/lano cca 3 m
Závěr	5 minut	informační a propagační materiály

- Nemáme-li k dispozici promítací techniku, můžeme informace a herní instrukce předávat studentům ústně/s pomocí tabule. Výběr informací z prezentace je součástí této metodiky.
- Kartičky pro Hádací hru je vhodné vytisknout na tvrdý papír, případně zalaminovat. Můžeme je pak pro výuku použít opakovaně a snížíme tak ekologickou stopu tohoto programu. K upevnění kartiček na flipchart slouží lepicí guma.

Já a dobrovolnictví

Tvrzení + náměty k diskusi:

- Dobrovolníci jsou blázni, nechtějí za svou práci finanční odměnu.

Odměna nemusí vždycky znamenat jen peníze. Odměnit můžeme zážitkem, novou zkušeností, setkáním se zajímavými místy a lidmi a v neposlední řadě také prostě dobrým pocitem ze své práce. Už jste někdy dostali nějakou takovou odměnu?

- Dobrovolnictví je, když doma umyju schody a nic za to nechci.

Dobrovolník nepracuje primárně pro sebe a svůj prospěch. Domácí práce tedy nejsou tím pravým dobrovolnictvím. Když ale schody v domě umýváte za svého starého nemocného souseda...

- Dobrovolník je chudák v obnošených hadrech, se kterým se nikdo nekamarádí.

I když jsi dobrovolník, je to pořád Tvoje volba, co si oblékáš. Už jsi někdy zkoušel kosit louku v lodičkách, nebo čistit studánku s kravatou na krku?

- Chtěl bych být dobrovolníkem.

A proč jsi to ještě nezkusil? Existuje mnoho možností, jak se stát dobrovolníkem. Na začátku ale vždycky musí být Tvoje rozhodnutí prostě to zkusit.

- Dobrovolnictví mi může pomoci sehnat práci.

Stále více zaměstnavatelů zajímá dobrovolnická činnost potencialních zaměstnanců. Vnímají ji nejen jako projev občanské angažovanosti, ale také jako důležitou „pracovní“ zkušenost zvláště u čerstvých absolventů.

- Dobrovolník je hrdina.

Zní to hrozně pateticky .... Ale co kdybys byl pták a neměl bys v celém lese ani jediný dutý strom, kde by sis mohl postavit hnízdo. Byl by pro Tebe dobrovolník, který tu každý rok věší a pravidelně čistí budky hrdina?

Otázky a odpovědi

- Otázky směřující k hledání definice dobrovolnictví. Studentům nepředkládáme univerzálně platnou definici, ale směřujeme skupinu k nalezení vlastní, která vychází z jejich zkušeností a postojů.

Co je dobrovolnictví?

- Svobodně zvolená aktivita sledující obecný prospěch konaná bez nároku na finanční odměnu.
- Základní kámen demokratické společnosti, aktivita nepostradatelná v mnoha oblastech.
- Stále společensky nedocenená občanská aktivita (možná pořád ještě v souvislosti s komunistickou minulostí naší země, kdy řada věcí byla „dobrovolně povinná“ a bez nároku na odměnu).

Co dělají dobrovolníci?

- Nejrůznější činnosti v oblasti ochrany přírody a krajiny, v sociálních službách, zdravotnictví, vzdělávání, sportu, kultuře nebo v oblasti lidských práv.
- Sdružují se ve spolcích nebo klubech, sdílejí své znalosti, dovednosti a zážitky a spolu-pracují.
- Šíří a posilují a naplňují myšlenky solidarity, udržitelného rozvoje a občanské odpovědnosti.
- Užívají si pocit vlastní užitečnosti a seberealizace.

Co lidi motivuje k dobrovolnictví?

- Být užitečný svému okolí – přírodě, lidem, společnosti.
- Morální důvody.
- Možnost získat nové znalosti, dovednosti a setkat se novými lidmi – přáteli či odborníky v různých oblastech.
- Možnost měnit věci, které se mi nelíbí.
- Právo výběru a flexibilita činnosti.

Co dává dobrovolnictví dobrovolníkům?

- Důležitý bod do profesního životopisu a podnět pro budoucí kariéru.
- Zážitky, dovednosti, znalosti, možnost seberealizace.
- Dobrý pocit, že „můžu změnit svět“.
- Nová přátelství a silná sociální síť.

Co dávají dobrovolníci přírodě?

- Důležitou pomoc – úřady nemohou zastat úplně všechno, někdy si lidé nebo příroda sami pomoci nedokážou.
- Poukazují na veřejnosti/státem opomíjené oblasti a „dávají věci do pohybu“.
- Možnost zachovat a rozvíjet přírodní dědictví.

Hádací hra

- kartičky pro Hádací hru – k vytištění a rozstříhání
- určeno pro 26 hráčů – každý hraje se dvěma kartičkami

k uhodnutí:	způsob předvedení:	k uhodnutí:	způsob předvedení:
ptačí budka	kreslení	vlk	pantomima
pila	pantomima	rys ostrovid	pantomima
ochranné brýle	kreslení	medvěd	pantomima
sova	slovní popis	fotopast	slovní popis
žebřík	pantomima	pytel	kreslení
sýkora	slovní popis	pracovní rukavice	kreslení
brousek	pantomima	plastová lahev	kreslení
kosa	kreslení	nedopalek	pantomima
hrábě	kreslení	skládka	slovní popis
seno	kreslení	hmyzí hotel	slovní popis
koza	pantomima	hadník	slovní popis
ovce	pantomima	ježek	pantomima
orchidej	slovní popis	krmítko	kreslení
rýč	pantomima	slepýš	pantomima
jabloň	kreslení	včelí úl	slovní popis
kůl	slovní popis	stráž přírody	pantomima
nůžky	kreslení	národní park	kreslení
alej	slovní popis	CHKO	slovní popis
pláštěnka	pantomima	botanik	slovní popis
památný strom	kreslení	ornitolog	slovní popis
studánka	kreslení	zoolog	slovní popis
mokřad	slovní popis	ohniště	kreslení
potok	pantomima	volný čas	slovní popis
žába	pantomima	přátelství	pantomima
čolek	slovní popis	zkušenost	slovní popis
rysí hlídka	slovní popis	pohyb	pantomima

Hádací hra

- 9 polí – oblastí dobrovolnické činnosti
- překresli na velký papír

Budkování

Ruční kosení luk

Spolupráce s odborníky

Monitoring šelem

Sázení stromů

Úklid přírody

Obnova vodních prvků

Podpora biodiverzity

Zážitky a dobrodružství

Hádací hra

- příklad zařazení slov k činnostem (neexistuje jen jedno možné řešení)

budkování:	ptačí budka	úklid přírody:	pytel
	pila		pracovní rukavice
	ochranné brýle		plastová lahev
	sova		nedopalek
	žebřík		skládka
	sýkora		podpora biodiverzity:
ruční kosení luk:	brousek	zážitky a dobrodružství:	hadník
	kosa		ježek
	hrábě		krmítko
	seno		slepýš
	koza		včelí úl
	ovce		monitoring šelem:
spolupráce s odborníky:	orchidej	obnova vodních prvků:	volný čas
	stráž přírody		přátelství
	národní park		zkušenost
	CHKO		pohyb
	botanik		rysí hlídka
	ornitolog		vlk
sázení stromů:	zoolog	obnova vodních prvků:	rys ostrovid
	rýč		medvěd
	jabloň		fotopast
	kůl		studánka
	nůžky		mokřad
	alej		potok
	pláštěnka		žába
památný strom	čolek		

Obsah

- Anotace
- Průřezová témata, klíčové kompetence
- Úvod
- Evokace
- Uvědomění I
- Uvědomění II
- Reflexe
- Závěr
- Harmonogram programu
- Já a dobrovolnictví
- Otázky a odpovědi
- Hádací hra

